CURS 1 Introducere în limbajul Python

Python este un limbaj de programare creat de către Guido van Rossum în 1991 (https://en.wikipedia.org/wiki/Python (programming language). Ultima sa versiune stabilă este 3.9, iar kitul de instalare poate fi descărcat de pe site-ul oficial al limbajului, https://www.python.org/. Un mediu integrat de dezvoltare foarte popular pentru Python este PyCharm și poate fi descărcat de pe site-ul companiei producătoare JetBrains: https://www.jetbrains.com/pycharm/.

Spre deosebire de limbajele C/C++, care sunt *limbaje compilate*, limbajul Python este un *limbaj interpretat*. Acest lucru înseamnă faptul că programele Python nu sunt transformate în *cod mașină/executabil* neportabil, care poate fi executat doar de un anumit sistem de operare (așa cum se întâmplă în cazul limbajelor compilate), ci este transformat într-un *cod intermediar/bytecode* portabil, care poate fi executat de orice sistem de operare în care a fost instalată o mașină virtuală Python (Fig. 1 – sursa: https://www.c-sharpcorner.com/article/why-learn-python-an-introduction-to-python/).

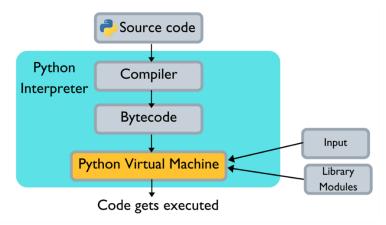

Fig. 1: Etapele executării unui program Python

Limbajul Python este un limbaj complex, care permite utilizarea mai multe paradigme de programare: programare procedurală, programare orientată pe obiecte și programare funcțională. De asemenea, limbajul Python conține multe librării standard dedicate unor domenii diverse (matematică, sisteme de operare, programare concurentă, programare distribuită etc.): https://docs.python.org/3/library/.

Tipuri de date

În orice limbaj de programare, un tip de date reprezintă un set de valori având o reprezentare binară internă unitară pentru care s-au definit anumite operații. De exemplu, în limbajele C/C++ valorile de tip int sunt reprezentate intern prin complement față de 2 pe 4 octeți și asupra lor se pot efectua diverse operații aritmetice cum ar fi adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea.

În limbajul Python, fiecărui tip de date îi corespunde o anumită clasă predefinită, iar constantele și variabilele de tipul respectiv sunt instanțe ale clasei respective sau, altfel spus, obiecte. Practic, datele membre ale clasei modelează în mod unitar valorile de tipul respectiv, iar metodele sale implementează operațiile care pot fi efectuate cu valorile respective.

Principalele tipuri de date predefinite în limbajul Python sunt:

- *tipul NoneType* (clasa NoneType) conține o singură valoare, None, utilizată, de obicei, pentru a indica faptul că o funcție nu a întors nicio valoare sau pentru a inițializa un parametru al unei funcții cu o valoare implicită.
- *tipuri numerice* care permit memorarea valorilor numerice întregi, reale sau complexe:
 - *tipul întreg* (clasa int) permite memorarea valorilor întregi cu semn (în limbajul Python nu există tipuri de date întregi fără semn!). Literalii de tip întreg pot fi scriși în baza 10, în baza 2 folosind prefixele 0b și 0B, în baza 16 folosind prefixele 0x și 0X sau în baza 8 în folosind prefixele 0o și 00.
 - *tipul real* (clasa float) permite memorarea valorilor de tip real ("cu virgulă") folosind reprezentarea în virgulă mobilă cu dublă precizie din standardul IEEE-754 (https://en.wikipedia.org/wiki/IEEE 754), fiind echivalent tipului de date double din limbajele C/C++.
 - *tipul complex* (clasa complex) permite memorarea numerelor complexe sub forma a+bj, unde a și b sunt două numere reale reprezentând partea reală și partea imaginară.
- *tipul boolean* (clasa bool) conține două valori, True și False. Valorile având alt tip de date sunt asimilate cu False dacă sunt nule (i.e., valorile numerice 0, 0.0 și 0+0j, precum și listele, tuplurile, mulțimile, dicționarele sau șirurile de caractere vide), respectiv cu True în caz contrar.
- *tipuri secventiale* care permit memorarea unor siruri de valori, indexate de la 0:
 - *şiruri de caractere* (clasa str) care permit memorarea secvențelor de caractere Unicode. Literalii de tip șir de caractere pot fi scriși folosind apostrofuri (e.g., 'Limbajul Python'), ghilimele (e.g., "Limbajul Python") sau triplu apostrof (e.g., '''Limbajul Python''').
 - liste (clasa list) care permit memorarea unei secvențe mutabile de valori (i.e., elementele listei pot fi modificate după ce lista a fost creată) care pot avea tipuri de date diferite (e.g., [12, -3.14, 'Python', -20]).
 - tupluri (clasa tuple) care permit memorarea unei secvențe imutabile de valori (i.e., elementele tuplului nu mai pot fi modificate după ce tuplul a fost creat) care pot avea tipuri de date diferite (e.g., (12, -3.14, 'Python', -20)).
- tipuri mulțime (clasa mutabilă set și clasa imutabilă frozenset) care permit memorarea unor valori fără duplicate (mulțimi) și efectuarea operațiilor specifice mulțimilor (e.g., reuniune, intersecție etc.). Mulțimile nu sunt indexate!
- *tablouri asociative* (clasa dict) care permit memorarea unor perechi de forma *cheie:valoare.*

Variabile

În limbajul Python o variabilă nu se declară explicit, deci nu are asociat un tip de date static (i.e., care nu mai poate fi modificat ulterior). Practic, tipul de date al unei variabile se stabilește dinamic, în funcție de valoarea pe care aceasta o primește la un moment dat. Din acest motiv, orice variabilă trebuie inițializată înainte de a fi utilizată într-un program (altfel, va fi generată o eroare)!

Pentru a determina tipul de date asociat unei variabile la un moment dat se folosește funcția type(variabilă):

```
x = 100
print("x =", x)
print("Tipul de date al variabilei x:", type(x), "\n")

x = x / 3
print("x =", x)
print("Tipul de date al variabilei x:", type(x), "\n")

x = x / 3
print("x =", x)
print("Tipul de date al variabilei x:", type(x), "\n")

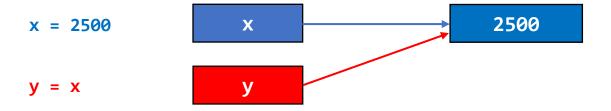
x = "Ana are mere!"
print("x =", x)
print("Tipul de date al variabilei x:", type(x))

print("Tipul de date al variabilei x: <class 'float'>

x = Ana are mere!
Tipul de date al variabilei x: <class 'str'>
Process finished with exit code 0
```

În limbajul Python, o variabilă nu conține o valoare, ci o *referință* spre un obiect care conține valoarea respectivă. Astfel, printr-o instrucțiune de atribuire nu se copiază valoarea respectivă, ci doar referința sa!

Exemplu:

După efectuarea instrucțiunii y = y + 100, variabilele x și y vor conține următoarele referințe:

Maşina virtuală Python realizează automat managementul memoriei, respectiv un obiect care nu mai este utilizat (i.e., referința sa nu mai este stocată în nicio variabilă) va

fi șters de *Garbage Collector*. În exemplul anterior, dacă s-ar efectua instrucțiunea de atribuire $\mathbf{x} = \mathbf{y}$, atunci referința obiectului cu valoarea 2500 nu ar mai fi păstrată în nicio variabilă și acesta va fi șters, la un moment dat, de Garbage Collector.

Intern, referința unui obiect este chiar adresa sa de memorie și poate fi aflată folosind funcția id(variabilă):

Identificatorul unui obiect este unic pe parcursul ciclului său de viață, dar pot exista obiecte cu același identificator dacă ele au cicluri de viață disjuncte.

Afișarea datelor pe monitor

Pentru afișarea datele pe monitor se utilizează funcția print(argumente). Această funcție are un număr variabil de argumente care pot fi constante, variabile sau expresii. În mod implicit, argumentele sunt afișate cu un spațiu între ele, iar la sfârșit se va afișa o linie nouă, vidă:

Funcția print are parametrul opțional sep, de tip șir de caractere, prin intermediul căruia se poate stabili un alt separator pentru valorile afișate, însă doar în cadrul apelului respectiv:

De asemenea, funcția print are parametrul opțional end, de tip șir de caractere, prin intermediul căruia se poate modifica linia nouă afișată la sfârșitul apelului respectiv:

O altă posibilitate de afișare a datelor o constituie utilizarea *șirurilor de caractere formatate* (*f-strings*). Un astfel de șir se indică folosind litera f sau F înaintea sa, iar în interiorul său se precizează, între acolade, valorile expresiilor care trebuie afisate:

```
dow Help Text.Python-Text.curs.py

x = 10

y = 20

print(f"Suma dintre numerele {x} si {y} este {x + y}.")

Run: Text.curs ×

C:\Users\Ours\Desktop\Text_Python\venv\Scripts\py

Suma dintre numerele 10 si 20 este 30.
```

Citirea datelor de la tastatură

Pentru citirea datele de la tastatură se utilizează funcția input(mesaj). Parametrul mesaj este opțional, de tip șir de caractere, iar în cazul în care este utilizat se va afișa mesajul respectiv pe monitor, înainte de citirea datelor. Funcția input furnizează întotdeauna valoarea citită de la tastatură sub forma unui șir de caractere:

```
st_curs.py \\
x = input("x = ")
y = input("y = ")
print(f"{x} + {y} = {x+y}")
print("Tipul lui x:", type(x))
print("Tipul lui y:", type(y))

### Test_curs \( \tilde{\text{Dest_curs}} \)

### C:\Users\Ours\Desktop\Test_Python\venv\Scripts\p\
x = 100
### 100 + 200 = 100200
### Tipul lui x: <class 'str'>
Tipul lui y: <class 'str'>
```

Pentru a transforma șirurile de caractere citite în valori de alte tipuri primitive se folosesc funcțiile de conversie int(șir), float(șir), complex(șir) sau bool(șir):

```
ndow Help TestPython-Test_curs.py

t_curs.py ×

x = int(input("x = "))
y = float(input("y = "))
print(f"{x} + {y} = {x+y}")
print("Tiput lui x:", type(x))
print("Tiput lui y:", type(y))

### Test_curs */
C:\Users\Ours\Desktop\Test_Python\venv\Scripts\print("Tiput lui x:", type(x))
#### 100 + 3.14 = 103.14
### Tiput lui x: <class 'int'>
Tiput lui y: <class 'float'>
```

Expresii. Operatori

O *expresie* poate fi formată din *operanzi* (constante sau variabile), *operatori* (simboluri corespunzătoarea unor operații) și *paranteze rotunde* (pentru modificarea ordinii implicite de efectuare a operațiilor). De exemplu, expresia (x+3)*y conține operatorii aritmetici + și *, operanzii sunt variabilele x, y și constanta (literalul) 3, iar parantezele sunt utilizate pentru a forța efectuarea adunării înainte înmulțirii.

Operatori

Operatorii sunt simboluri corespunzătoarea anumitor operații. Un operator poate avea mai multe semnificații, în funcție de context. De exemplu, operatorul – poate fi utilizat și pentru a schimba semnul unei variabile și pentru a efectua o scădere.

Un operator se caracterizează prin:

- aritate: numărul de operanzi asupra căruia poate acționa operatorul respectiv (de exemplu, în expresia -3 operatorul - are aritatea 1, iar în expresia 7-3 acesta are aritatea 2);
- prioritate: stabilește ordinea de evaluare a operatorilor dintr-o expresie (de exemplu, expresia 2+3*4 se evaluează în ordinea 2+3*4 = 2+12 = 14, deoarece operatorul * are prioritate mai mare decât operatorul +);
- asociativitate: stabilește ordinea de evaluare a unor operatori cu priorități egale dintro expresie (de exemplu, expresia x+y+z se evaluează de la stânga la dreapta, respectiv (x+y)+z, deoarece operatorul + are asociativitate de la stânga la dreapta).

În limbajul Python sunt definiți mai mulți operatori, pe care îi putem grupa în următoarele categorii:

- operatori aritmetici: + (adunare sau semnul plus), (scădere sau semnul minus),
 * (înmulțire), / (împărțire reală), // (împărțire întreagă), % (modulo),
 ** (exponențiere)
- Operatorul / efectuează întotdeauna o împărțire reală ("cu virgulă"), indiferent de tipul operanzilor (de exemplu, 7 / 2 = 3.5).
- Expresia a//b furnizează cel mai mare întreg mai mic sau egal decât a/b, iar expresia a%b se calculează folosind formula a%b = a-b*(a//b).

Exemple:

```
7 // 2 = 3

-7 // 2 = -4

-7.12 // 3.213 = -3.0

-7.12 % 3.213 = 2.519

11 // -3 = -4

11 % -3 = 11 - (-3) * (11//(-3)) = 11 + 3*(-4) = -1
```

• Operatorul ** are asociativitate de la dreapta la stânga.

Exemple:

```
0**0 = 1

3**4**2 = 3**(4**2) = 3**16 = 43046721

2**-3 = 0.125

-2**4 = -16

(-2)**4 = 16

31.44**0.788 = 15.136178456437747
```

- 2. operatori relaţionali: < (strict mai mic), <= (mai mic sau egal), > (strict mai mare), >=
 (mai mare sau egal), == (egal), != (diferit), is şi is not (testarea identităţii), in şi
 not in (testarea apartenenţei)
- Operatorii is/is not testează dacă două variabile/expresii sunt identice sau nu, comparând referințele asociate valorilor lor. Practic, expresia x is y este True dacă și numai dacă id(x) == id(y).

Exemple:

```
x = 3
y = 5
print(x is y)  #False
print(x+2 is y)  #True
print(y-2 is not x)  #False
```

• Operatorii in/not in testează apartenența unei valori la o colecție.

Exemple:

```
sir = "exemplu"
print("m" in sir)  #True
print("emp" not in sir)  #False

lista = [11, -3, 7, 5, -10, 8]
x = 7
print(x not in lista)  #False
print(x+4 in lista)  #True
```

 Deoarece numerele reale nu pot fi reprezentate exact în memorie, pot să apară erori în momentul comparării lor. De exemplu, expresia 1.1 + 2.2 == 3.3 va furniza valoarea False!

```
print(1.1 + 2.2 == 3.3)  #False
print(1.1 + 2.2, "==", 3.3)  #3.30000000000000 == 3.3
```

Pentru a evita astfel de erori, se recomandă înlocuirea expresiei x == y (în care x și y sunt numere reale) cu o expresie de tipul abs(x-y) <= 1e-9, verificându-se astfel faptul că primele 9 zecimale ale numerelor reale x și y sunt identice.

• Spre deosebire de alte limbaje de programare, de exemplu C/C++, operatorii relaționali pot fi înlănțuiți!

Exemple:

```
a = 1
b = 10
x = 2
if a <= x <= b:
    print("Da")
else:
    print("Nu")

x = 1
y = 2
z = 4
if x + 2 == y + 1 > z:
    print("Da")
else:
    print("Nu")
```

În exemplul din partea stângă se va afișa mesajul "Da", iar în cel din dreapta "Nu".

- 3. operatori logici: not (negare), and (și), or (sau)
 - Valorile nule corespunzătoare tipurilor de date (de exemplu, valorile 0, 0.0, 0+0j, "", [] etc.) sunt considerate ca fiind echivalente cu False, iar orice altă valoare este considerată echivalentă cu True.
 - În urma evaluării unor expresii care conțin operatori logici, în limbajul Python se pot obține și alte valori în afară de True sau False, astfel:

$$not x = \begin{cases}
False, & \text{dacă } x \text{ este } True \\
True, & \text{dacă } x \text{ este } False
\end{cases}$$

$$x \text{ and } y = \begin{cases}
y, & \text{dacă } x \text{ este } True \\
x, & \text{dacă } x \text{ este } False
\end{cases}$$

$$x \text{ or } y = \begin{cases}
x, & \text{dacă } x \text{ este } True \\
y, & \text{dacă } x \text{ este } False
\end{cases}$$

Exemple:

```
-100 and "test"
                             'test'
                       =>
-100 or "test"
                       =>
                            -100
not 3.14
                            False
                       =>
-100 or "" and 3.14
                            -100 (se evaluează mai întâi operatorul and)
                       =>
"" or 10 and 3.14
                       =>
                            3.14
                       =>
not (0 and 123.45)
                            True
```

- Operatorul not este singurul operator logic care furnizează întotdeauna doar valorile True sau False!
- Expresiile care conțin operatori logici se evaluează prin scurtcircuitare, astfel:
 - într-o expresie de forma expr_1 and expr_2 and ... and expr_n evaluarea se oprește la prima expresie a cărei valoare este False, deoarece, oricum, valoarea întregii expresii va fi False;

- într-o expresie de forma expr_1 or expr_2 or ... or expr_n evaluarea se oprește la prima expresie a cărei valoare este True, deoarece, oricum, valoarea întregii expresii va fi True.
- **4.** *operatori pe biţi*: ~ (negare pe biţi / bitwise not), & (şi pe biţi / bitwise and), | (sau pe biţi / bitwise or), ^ (sau exclusiv / xor), << (deplasare la stânga pe biţi / left shift), >> (deplasare la dreapta pe biţi / right shift)
 - Operatorii pe biţi acţionează asupra reprezentărilor binare ale valorilor de tip întreg.
 - În limbajul Python toate numerele întregi sunt considerate cu semn (nu există tipuri de date asemănătoare celor de tipul unsigned din limbajele C/C++) și sunt reprezentate intern în complement față de 2, astfel:

Numere pozitive	Numere negative
x = 23 = 00010111	x = -24 x = 24 = 00011000 $\sim x = \sim 24 = 11100111$ $\sim x + 1 = \sim 24 + 1 = 11101000$ x = -24 = 11101000

Se observă faptul că numerele întregi pozitive se reprezintă binar direct prin scrierea lor în baza 2, în timp ce un număr întreg negativ x se reprezintă astfel:

- se reprezintă în baza 2 valoarea absolută a lui x;
- se calculează complementul față de 1 a valorii obținute anterior, respectiv toți biții egali cu 0 devin 1 și invers;
- reprezentarea binară a lui x se obține adunând 1 la valoarea obținută anterior.
- Operatorul ~ (negare pe biţi / bitwise not) este un operator unar care calculează numărul obţinut prin negarea fiecărui bit al operandului său (complementul faţă de 1):

• Operatorii & (şi pe biţi / bitwise and), | (sau pe biţi / bitwise or) şi ^ (sau exclusiv / bitwise xor) sunt operatori binari care acţionează asupra perechilor de biţi aflaţi pe aceeaşi poziţie în cei doi operanzi, astfel:

```
x = 349 = 00101011101
                                            y = 2006 = 11111010110
                                        x \mid y = 2015 = 111110111111
 1
      1
            1
b_1 \mid b_2 = 0 \iff b_1 = b_2 = 0
                                             x = 349 = 00101011101
      0
                                            y = 2006 = 11111010110
      0
                                        x ^ y = 1675 = 11010001011
      1
1
            0
b_1 \land b_2 = 1 \iff b_1 \neq b_2
```

 Operatorul << (left shift) este un operator binar care deplasează spre stânga biţii unui număr întreg cu un număr dat de poziţii, inserând la sfârşitul reprezentării binare a numărului respectiv un număr de biţi nuli egal cu numărul de biţi deplasaţi.

Exemplu:

```
x = 2006 = 11111010110

x << 3 = 11111010110000 = 16048 = 2006 * (2**3)

În general, expresia x = x << b este echivalentă cu expresia x = x * (2**b).
```

• Operatorul >> (right shift) este un operator binar care deplasează spre dreapta biții unui număr întreg cu un număr dat de poziții, eliminându-i efectiv.

Exemplu:

```
x = 2006 = 11111010110

x >> 3 = 11111010110 = 11111010 = 250 = 2006 // (2**3)

În general, expresia x = x >> b este echivalentă cu expresia x = x // (2**b).
```

- 5. operatorul condițional: expr_1 if expr_logică else expr_2
 - Operatorul condițional este un operator ternar care furnizează valoarea expresiei expr_1 dacă expr_logică este True sau valoarea expresiei expr_2 în caz contrar.

Exemple:

```
max = x if x > y else y (calculul maximului dintre două numere)
mesaj = f"Numarul {x} este par" if x % 2 == 0 else f"Numarul {x}
este impar"
print(mesaj) (testarea parității unui număr întreg)
```

Prioritățile și asociativitățile operatorilor

Evaluarea unei expresii se realizează ținând cont de *prioritățile* și *asociativitățile* operatorilor utilizați, așa cum am menționat anterior.

În limbajul Python, aproape toți operatorii au *asociativitate de la stânga la dreapta* (mai puțin operatorul de exponențiere care are asociativitate de la dreapta la stânga), iar prioritățile lor sunt indicate în tabelul următor, în ordine descrescătoare:

Prioritate	Operatori	Descriere
1 (maximă)	()	Parenteze (grupare)
2	f(args)	Apel de funcție
	x[index_1:index_2]	Accesare unei secvență (slicing)
	x[index]	Accesare unei element (indexare)
	x.dată_membră	Accesare unei date membre (obiecte)
3	**	Exponențiere
4	~X	Negare pe biți (bitwise NOT)
	+x, -x	Operatorii de semn (unari)
5	*, /, //, %	Înmulțire și împărțiri
6	+, -	Adunare și scădere (binari)
7	<<, >>	Deplasări pe biți (bitwise shifts)
8	&	ŞI pe biţi (bitwise AND)
9	۸	SAU EXCLUSIV pe biţi (bitwise XOR)
10		SAU pe biți (bitwise OR)
11	<, <=, >, >=, !=, ==, in, not in, is, is not	Operatorii relaționali
12	not	Negare logică (boolean NOT)
13	and	ŞI logic (boolean AND)
14	or	SAU logic (boolean OR)
15 (minimă)	ifelse	Operatorul condițional

În general, prioritățile operatorilor sunt "naturale" (de exemplu, operațiile de exponențiere, înmulțire și împărțire au o prioritate mai mare decât cele de adunare și

scădere, operatorii logici și relaționali au priorități mici deoarece trebuie ca înaintea evaluării lor să fie evaluate restul expresiilor etc.) și expresiile pot fi evaluate de către un programator fără a cunoaște în detaliu priorităților operatorilor. Totuși, există și câteva cazuri în care evaluarea corectă a unei expresii se poate efectua de către un programator doar cunoscând exact aceste priorități:

- valoarea expresiei 2 + 3 << 4 este 80, deoarece operatorul + are prioritate mai mare decât operatorul <<, deci este echivalentă cu expresia (2 + 3) << 4 = 5 << 4 = 5 * 2**4 = 5 * 16 = 80 (de multe ori, se consideră în mod eronat faptul că operatorul << are prioritate mai mare decât operatorul +, deci expresia s-ar evalua prin 2 + (3 << 4) = 2 + 3 << 4 = 2 + 3 * 2**4 = 2 + 3 * 16 = 50);
- expresia x == not y este incorectă sintactic, deoarece operatorul == are prioritate mai mare decât operatorul not și expresia este considerată echivalentă cu (x == not) y, ceea ce evident nu are niciun sens! În acest caz, suntem obligați să utilizăm paranteze, deci expresia corectă este x == (not y). Atenție, există multe alte expresii de acest tip, de exemplu True == not y, x & not y == True etc.!
- o expresie de forma a**-b se evaluează corect prin a-b, fiind considerată o excepție (operatorul de exponențiere are prioritate mai mare decât operatorul unar de semn -, deci expresia ar trebui să fie considerată ca fiind echivalentă cu (a**-)b, dar aceasta nu are niciun sens);
- secvența de cod de mai jos va afișa eronat mesajul "Bursier din grupa 131 sau 132!", deoarece operatorul and are prioritate mai mare decât operatorul or, deci expresia va fi considerată echivalentă cu 131 == 131 or (131 == 132 and 5 >= 9), deci va fi evaluată prin True or False și se va obține valoarea True!

```
grupa = 131
media = 5
if grupa == 131 or grupa == 132 and media >= 9:
    print("Bursier din grupa 131 sau 132!")
else:
    print("Nu este bursier din grupa 131 sau 132!")
```

Evident, modificarea expresiei logice în (grupa == 131 or grupa == 132) and media >= 9 va elimina această eroare.